

РОЗДІЛ 1. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Радкевич Валентина,

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
директор Інституту ПТО НАПН України

Характерними ознаками трансформації індустріального етапу розвитку суспільства є перехід до нового соціального та економічного укладів і, відповідно, до «Індустрії 4.0», що відбувається під впливом технологічних (цифровізація всіх сфер життя, автоматизація та роботизація), соціальних (демократичні зміни, розвиток мережевого суспільства) і техносоціальних (глобалізація та екологізація) трендів. Їх вплив на динамічний техніко-технологічний розвиток усіх сфер економіки та життєдіяльності суспільства приведе до широкого застосування: індустріальної робототехніки, що дасть змогу замінити ручну працю на значній кількості промислових підприємств; безпілотного транспорту, що потребуватиме змін у логістиці на різних рівнях управління підприємствами і галузями; нових матеріалів та адитивних технологій, що дадуть змогу автоматизованим системам виготовляти (друкувати) складні деталі, елементи конструкцій; інтернету речей, котрий створить нові протоколи міжмашинних комунікацій; самоосвітніх комп'ютерних мереж, що дасть змогу налагодити постійну колаборацію між підсистемами і вибудувати взаємодію із зовнішніми системами.

Це, в свою чергу, уможливить прискорення змін у соціальній сфері, зростання економіки країни на основі підвищення ефективності та продуктивності праці й застосування творчого підходу працівників до

розв'язання виробничих завдань, підвищення рівня їхньої готовності до командної роботи та функціонування в системі «людина – штучний інтелект».

Водночас загостриться проблема безробіття і серед кваліфікованого персоналу, особливо в тих сферах економіки, де функціонуватимуть автоматизовані комплексні виробничі системи, що об'єднують фізичний і цифрові простори. Зауважимо, що це є однією з головних ідей четвертої промислової революції щодо досягнення всезагальної цифровізації на основі поєднання фізичної, цифрової та біологічної сфер, адже підвищення рівня автоматизації виробничих процесів завжди супроводжується зменшенням обсягів людської ручної праці в усіх сферах економіки та появою більш складних завдань для працівників. Йдеться про контроль за діяльністю складних систем, прийняття стратегічних рішень, керування впровадженням інновацій тощо. Для їх виконання недостатньо буде зусиль одного працівника, чим зумовлюватиметься необхідність у створенні творчих професійних команд із числа кваліфікованих фахівців, які є мобільно компетентними в різних сферах діяльності.

Означені зміни актуалізують попит на нові професії і види робіт, наприклад, з управління системами штучного інтелекту, що позначатиметься на зростанні вимог до рівня кваліфікації працівників і їхньої готовності до безперервного навчання, а в окремих випадках – до перенавчання. За цих умов важливими завданнями закладів професійної та фахової передвищої освіти є перехід до цілеспрямованої професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з урахуванням вимог високотехнологічного виробництва; до їх консультування з побудови професійної кар'єри; до розвитку здібностей працювати, перенавчатися і самовдосконалюватися відповідно до потреб сучасного світу праці. Йдеться про значущість формування в них так званих «м'яких» навичок, появу яких складно відстежити, перевірити, наочно продемонструвати, а саме: управління часом, ефективна взаємодія в команді, адаптивність і гнучкість, самоорганізація, ініціативність, підприємливість, критичне мислення, оцінювання й аналіз інформації тощо. Ці навички

застосовуються в широкому контексті професійної діяльності, що відображає технологічні трансформації, зокрема: креативність, співробітництво, відповідальність, здатність долати труднощі особистісного та соціального характеру, стресостійкість, збереження здоров'я. До «м'яких» відносяться також навички забезпечення сталого розвитку суспільства – ресурсо- та енергоефективність, збереження і захист довкілля, толерантність та ін. До «твердих» навичок віднесено здатність працювати з технікою, якісно виконувати конкретну роботу, результати якої вимірюються і перевіряються. Ці навички, зазвичай, застосовуються в конкретних сферах діяльності, зокрема у процесі виконання токарних або зварювальних робіт у машинобудуванні; монтажних або оздоблювальних робіт у будівництві; програмування, пошук, оброблення, аналіз і захист інформації у сфері ІТ тощо.

Зазначимо, що актуальним є формування саме «м'яких» навичок як базових, які впродовж життя будуть безперервно доповнюватися професійними. Навчальні заклади як пріоритет мають навчити студентів самостійно вчитися та усвідомлювати цінність цих навичок в особистісному розвитку. Це сприятиме професійному становленню особистості кваліфікованого фахівця як повноправного автора власного життя; його самореалізації; підвищенню рівня готовності до прийняття стратегічних рішень і відповідальності за їх вирішення. Реалізація цих завдань сприятиме прискореному оволодінню майбутніми фахівцями новими знаннями й навичками, що дадуть їм змогу, з одного боку, застосовувати вискоелективні виробничі технології, а з іншого – виявляти емпатію, емоційний інтелект, підприємницькі компетенції, особистісну стійкість, що, в кінцевому підсумку, забезпечить ефективне функціонування в інформаційному суспільстві з урахуванням сучасних цивілізаційних трансформаційних процесів.

Такі зміни зумовлюють необхідність перетворення індустріальних професійно-освітніх систем (професійні ліцеї, вищі професійні училища, центри професійно-технічної освіти), що реалізують стандартизовані освітні програми, на професійно-освітні хаби.

Професійно-освітній хаб – це укрупнений багаторівневий та багатопрофільний заклад професійної освіти, який об'єднує освітнє і виробниче середовища; проектно-дослідницьку лабораторію; комерційний і методичний центри, центри професійної кар'єри і досконалості; культурно-освітній медіа-центр; цифрову бібліотеку та ін. Він функціонує на базі різних освітніх платформ як основних постачальників освітніх знань і міждисциплінарного контенту для здійснення теоретичного і виробничого навчання за різними формами, у тому числі, дистанційними, мережевими, SMART.

Технологічний центр має сучасне навчальне, високотехнологічне та енергоефективне обладнання, робототехніку, технології віртуальної та доповненої реальності (VAR), SMART-технології, а також новітні матеріали і технології їх оброблення для проведення теоретичних і практичних занять й організації виробничої практики відповідно до стандартів професійної освіти і максимально наближених до специфіки виробничих процесів. Продукція, виготовлена у процесі виробничої діяльності на замовлення клієнтів та підприємств торгівельної мережі, відповідає стандартам якості; зароблені кошти від продажу продукції та надання послуг, не обкладаються податками і спрямовуються на матеріальне заохочення студентів та педагогічних працівників, а також модернізацію матеріально-технічної бази центру.

Методичний центр розробляє та здійснює експертизу навчальної, навчально-методичної літератури різного галузевого спрямування; готує методичні рекомендації щодо організації навчання та оцінювання рівня професійної компетентності майбутніх кваліфікованих фахівців; створює електронні освітні ресурси, зокрема електронні підручники і посібники; адмініструє он-лайн платформи для дистанційного навчання. Методичний центр організовує методичні заходи, засідання методичних об'єднань і циклових комісій; координує процеси внутрішньої системи забезпечення якості, атестації педагогічних працівників та підвищення рівня їхньої кваліфікації у курсовий та міжкурсний періоди.

На базі комерційного центру проводяться симуляційні тренінги з інтернету речей, організації підприємницької діяльності, виготовлення реклами. Центр формує економічну, правову і фінансову компетентність студентів; навчає їх відкривати власну справу та здійснювати нормативно-правовий супровід підприємницької діяльності. Центр має зв'язок з бізнесовими структурами, які діляться практичним досвідом бути успішними на ринку праці. Студенти центру надають послуги населенню щодо підвищення рівня їхньої економічно-правової грамотності.

Проектно-дослідницька лабораторія забезпечує участь тих, хто навчається, в дослідженні сучасних виробничих процесів, технологій, змін в екосистемі; потреб ринку праці в нових видах робіт та кваліфікаціях і розробленні на цій основі нових технологічних, енергоефективних, культурно-освітніх, соціальних, інформаційних, здоров'язбережувальних проєктів. Це позитивно позначається на формуванні у студентів екосистемного, дизайн- і проєктного мислення.

У центрі професійної кар'єри створюється банк даних професій, затребуваних на регіональному ринку праці, проводиться навчання студентів позиціонувати себе як фахівця, здійснюється діагностування їхніх особистих здібностей, якостей та нахилів щодо обґрунтованого вибору майбутньої професії.

Професійно-освітній хаб має центр досконалості, в якому забезпечується безперервний професійний розвиток фахівців, набуття додаткових умінь та навичок; незалежне підтвердження рівня кваліфікації відповідно до Національної рамки кваліфікації та досвіду, набутого у процесі неформального та інформального навчання.

Культурно-освітній медіа-центр обладнаний сучасною медіа-технікою для створення телепередач освітнього і виховного характеру; друкування й розповсюдження тематичних журналів, газет; функціонування студентського радіомовлення для висвітлення подій і життєдіяльності хаба; пропагування здорового способу життя і культури безпеки професійної діяльності суб'єктів

освітнього процесу, що позитивно позначається на формуванні здобувачів освіти як особистостей, громадян, патріотів-професіоналів.

Цифрова бібліотека формує банк електронних освітніх ресурсів (SMART) різного галузевого спрямування, що існують у вільному доступі; систематично оновлює його і захищає від несанкціонованого втручання; надає вільний доступ до електронних навчальних, методичних, аналітичних, енциклопедичних, довідкових, розвивальних ресурсів; має ліцензоване програмне забезпечення і комп'ютерне обладнання для доступу в мережі Інтернет з будь-якого місця. Цифрова бібліотека узгоджує свою діяльність із методичним центром для оприлюднення розроблених педагогічними працівниками хабу електронних освітніх (SMART) ресурсів.

Професійно-освітній хаб функціонує на засадах людиноцентризму, екосистемності, відкритості, гнучкості, гендерного підходу та інклюзії, що дає змогу реалізовувати різноманітні освітні програми за змістом, строками і формами навчання учнівської молоді і дорослих з урахуванням особистісних здібностей і потреб; здійснювати незалежне оцінювання результатів навчання майбутніх кваліфікованих фахівців.

У цьому зв'язку зростає інноваційний складник діяльності педагогічних працівників як менторів: вони мають бути готовими до *реалізації* нової моделі професійної освіти відповідно до завдань стратегії сталого розвитку суспільства, держави, національної економіки й навколишнього середовища; *всебічного і міждисциплінарного аналізу* ситуацій реального життя на основі активної взаємодії із суб'єктами освітнього процесу; *управління* проектною діяльністю майбутніх кваліфікованих фахівців. Відповідно, вони мають розвивати в собі базові якості педагога XXI століття, а саме: співробітництво (співпраця з колегами, студентами, стейкхолдерами та ін.); творчість; критичне мислення; відкритість (співчуття, емпатія, почуття гумору), підприємництво; повага до відмінностей; здатність до навчання впродовж життя (оволодіння новими теоріями, методиками, освітніми та виробничими технологіями); просоціальна поведінка та ін. Це дасть змогу забезпечити

прискорену адаптацію випускників закладів освіти до вимог ринку праці, у тому числі, віртуального; а також отримати особистісний та соціально-інтегрований результат їхньої професійної підготовки.

Сучасні трансформації випереджувально враховувалися в дослідженнях Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України з актуальних проблем теорії та методики професійної освіти відповідно до положень Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року [4] та Програми діяльності Кабінету Міністрів України [12].

Зокрема, науковий пошук методичних основ стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах здійснювався відповідно до зрослих потреб високотехнологічного виробництва у професійно компетентних та мобільних фахівцях. У ході виконання дослідження було *розроблено концепцію та методичну систему* стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів, що включає: методики розвитку готовності педагогічних працівників до стандартизації професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів, розвитку самоосвітньої компетентності студентів, а також технології тестового контролю успішності навчання майбутніх молодших спеціалістів та проектування змісту компетентнісно орієнтованого навчання [6]. У ході дослідження готовності педагогічних працівників до стандартизації підготовки молодших спеціалістів на компетентнісній основі експериментально доведено ефективність розроблених інновацій: кількість педагогічних працівників із достатнім та високим рівнем зросла на 8,2% та 14,5 %, відповідно [16].

Згідно з концепцією SMART-освіти, зумовлюється необхідність змін в освітньому процесі закладів професійної та фахової передвищої освіти. У цьому зв'язку важливими є результати здійсненого в Інституті ПТО НАПН України дослідження методичних основ розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників [7]. Актуальність даного дослідження

підтверджено результатами констатувального експерименту, а саме: низьким рівнем готовності педагогів до розроблення (18%) і використання SMART-комплексів (30%). Навчання педагогічних працівників закладів професійної та фахової передвищої освіти на основі підготовлених в Інституті методик розроблення SMART-комплексів суттєво підвищило показники когнітивного (+20%) і діяльнісного (+5%) компонентів готовності. Низький рівень діяльнісного компонента готовності педагогічних працівників свідчить про низький рівень їхньої цифрової компетентності, слабку матеріально-технічну базу закладів професійної та фахової передвищої освіти, а також відсутність у більшості викладачів і майстрів виробничого навчання персональної комп'ютерної техніки, що унеможливорює практично виконувати роботу віддалено, у тому числі, в сучасних умовах карантину [2; 5;11].

Не менш значущими є результати прикладного наукового дослідження щодо розроблення методичних засад упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування, розпочатого в 2019 р. У ході констатувального етапу експерименту було підготовлено, опубліковано і впроваджено в заклади професійної освіти практичний посібник «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», в якому наведено нормативні документи, що регламентують упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників; представлено зарубіжний досвід дуальної системи професійної освіти і навчання; запропоновано методику організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної освіти на модульно-компетентнісній основі; охарактеризовано діагностувальний інструментарій навчальних досягнень учнів в умовах дуальної форми навчання [9].

Результати вивчення стану та особливостей організації дуальної форми навчання майбутніх фахівців на базі 262 закладів освіти свідчать, що

найвпливовішими виявилися такі фактори мотивації педагогічних працівників до здійснення наставництва в умовах дуальної форми навчання, як доплата за наставництво (87%) та можливість працювати на сучасному обладнанні (34%).

Нові тренди сучасного буття, закріплені в багатьох документах світового, національного й регіонального рівнів, ставлять людину перед необхідністю оволодіння підприємницькою компетентністю, що забезпечуватиме її здатність досягати незалежного успішного існування (human ability). З огляду на це, Інститутом ПТО НАПН України розпочато фундаментальне наукове дослідження, присвячене підготовці майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності. У результаті онлайн-опитування 653 учнів закладів професійної освіти, проведеного з метою з'ясування особливостей самооцінювання молоддю своєї готовності до підприємницької діяльності, було виявлено, що в освітніх програмах недостатньо модулів для оволодіння психолого-педагогічними, правовими та економічними знаннями як базовими. Відтак науковцями Інституту було розроблено навчальний курс «Основи інноваційного підприємництва» [8], змодельовано педагогічну систему підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності та запропоновано низку психолого-педагогічних тренінгів [13].

Актуальність дослідження методичних основ розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти підтверджена результатами їхнього опитування (1888 осіб, 21 область України) щодо рівня мотивації до професійного вдосконалення (86% опитаних потребують спеціально організованого навчання в курсовий та міжкурсний періоди підвищення кваліфікації). Експертне оцінювання трудових функцій майстрів виробничого навчання та результати самооцінювання їхньої готовності до виконання цих функцій стали основою розроблення нових професійних стандартів «Майстер виробничого навчання», «Педагог професійного навчання» [3] та методичних рекомендацій щодо підготовки педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до дистанційного навчання кваліфікованих робітників [10].

З метою дослідження найбільш перспективних у ринкових умовах нових напрямів розвитку закладів професійної та фахової передвищої освіти й запровадження найбільш ефективних форм управління ними, в Інституті НАПН України було розпочато роботу з вивчення досвіду розвитку проєктного менеджменту у вітчизняній і зарубіжній освітній практиці. У межах виконання дослідження в 2019 році було з'ясовано: тенденції розвитку професійної освіти в добу незалежності (1991–2000 рр.) [14]; особливості застосування програмного забезпечення управління проєктною діяльністю закладів професійної освіти [15]; особливості управління закладом професійної освіти як проєктно орієнтованою організацією; передумови впровадження проєктного менеджменту в діяльність закладів професійної освіти [1]; особливості програм і проєктів країн ЄС у сфері професійної освіти і навчання. Наукову і практичну цінність має запропонована технологія проєктного менеджменту закладу професійної освіти, що охоплює такі складові: планування освітньої діяльності закладу освіти на основі реалізації коротко- та довготривалих проєктів; організація роботи проєктних команд та налагодження їх взаємодії; регулювання взаємодії проєктних команд, людських і матеріальних ресурсів упродовж життєвого циклу проєктів; контроль проміжних та заключних результатів реалізації проєктів; аналіз заключних результатів реалізації проєктів й фіксування lessons learned.

Експериментальною базою проведення наукових досліджень є заклади професійної та фахової передвищої освіти, а також навчально (науково)-методичних центрів ПТО, в яких започатковано експерименти всеукраїнського та регіонального рівнів, а це:

- Золотівський професійний ліцей та НМЦ ПТО в Луганській області – *«Організація професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення, з використанням технології дистанційного навчання» (2018–2020 рр.);*

- Колківське вище професійне училище (сmt. Колки, Маневецького р-ну Волинської області – *«Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування центру професійної кар'єри учнівської молоді»*;

- Вище професійне училище № 25 м. Хмельницького – *«Формування кар'єрної компетентності майбутніх фахівців у професійно-технічному навчальному закладі»*;

- ДНЗ «Дніпропетровський центр професійно-технічної освіти туристичного сервісу» – *«Підготовка кваліфікованих робітників із професій: «квітникар», «декоратор вітрин», «флорист» з використанням технологій дистанційного навчання»*;

- Навчально-науковий центр ПТО НАПН України; ДНЗ «Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості», ДНЗ «Львівське вище професійне художнє училище», ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», ДНЗ «Черкаський професійний автодорожній ліцей», НМЦ ПТО у Харківській області; Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького, НМЦ ПТО та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області – *«Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності»*;

- Навчально-науковий центр ПТО НАПН України; ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», ДНЗ «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище», ДНЗ «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу», ДНЗ «Київське регіональне вище професійне училище будівництва», ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцеї імені І. Г. Боровенського» та НМЦ ПТО у Запорізькій області – *«Організація професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти»*;

- ДПТНЗ «Роменське вище професійне училище», ДПТНЗ «Сумський центр професійно-технічної освіти» та НМЦ ПТО у Сумській області –

«Розвиток публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти з використанням технологій стратегічного менеджменту»;

- ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою», ДНЗ «Тернопільський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою» – *«Професійна підготовка кваліфікованих робітників для сфери обслуговування відновлювальних систем сонячної і теплової енергетики»;*

- Навчально-науковий центр ПТО НАПН України, Автотранспортний технікум ДВНЗ «Національний гірничий університет», ДНЗ «Васильківський професійний ліцей», Київський транспортно-технологічний коледж, ДНЗ «Ізмаїльський центр професійно-технічної освіти», Рубіжанський індустріально-педагогічний технікум, Рубіжанський професійний електромеханічний ліцей Луганського національного університету ім. Т. Шевченка, Кам'янський професійний ліцей, ДНЗ «Жашківський аграрно-технологічний професійний ліцей», Одеський професійний ліцей будівництва та архітектури, НМЦ ПТО в Закарпатській обл., Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Львівський автомобільно-дорожній коледж Національного університету «Львівська політехніка» – *«Розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників».*

- ДПТНЗ «Богородчанський професійний будівельний ліцей»; ДНЗ «Катюжанське вище професійне училище»; Бурштинський торговельно-економічний коледж КНТЕУ; ДНЗ «Київське регіональне вище професійне училище будівництва; ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти туристичного сервісу»; Хустський професійний ліцей сфери послуг; Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Васильківський професійний ліцей»; Київське вище професійне училище будівництва та дизайну; НМЦ ПТО у Сумській області; НМЦ ПТО у Дніпропетровській області – *«Розвиток професійної компетентності майстрів виробничого навчання у міжкурсовий період підвищення кваліфікації».*

Трансформаційні процеси в суспільстві та національній економіці зумовлюють необхідність подальших наукових досліджень Інституту ПТО НАПН України з вивчення методичних засад застосування цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих фахівців та оцінювання якості їхньої підготовки у закладах професійної та фахової передвищої освіти. Не менш важливим є поглиблення наукових зв'язків з вітчизняними закладами освіти; посилення співпраці з НМЦ ПТО в усіх областях України; залучення педагогів-практиків до виконання практичних завдань наукових досліджень та до участі у творчих колективах з написання підручників і навчальних посібників; проведення експериментів всеукраїнського, регіонального та інших рівнів; реактуалізація результатів наукових досліджень із дистанційного навчання, які в мовах карантину виявилися надзвичайно затребуваними в освітній практиці; створення сучасного інформаційно-освітнього середовища, розроблення електронних освітніх ресурсів та SMART-комплексів для організації освітнього процесу в закладах професійної та фахової передвищої освіти в нових соціально-економічних реаліях.

Список використаних джерел:

1. Бородієнко О.В., Биковський М.В. Проблеми впровадження орієнтованого на результат управління у діяльність закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. пр. / редкол.: В.О. Радкевич (голова) та ін. Житомир: Полісся, 2019. № 2 (19). С. 115–123.

2. Гуменний О.Д., Кононенко А.Г., Волошин А.М. Методичні рекомендації з розроблення SMART-комплексів для професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі. Житомир: Полісся, 2019. 58 с.
<https://doi.org/10.32835/978-966-655-924-4/2019>

3. Кравець С.Г. Технологія розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. пр. Житомир: Полісся, 2019. № 2 (19). С. 70–73.

4. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти “Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта” на період до 2027 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-p>.

5. Липська Л.В., Зуєва А.Б., Прохорчук О.М. Методичні рекомендації з розроблення SMART-комплексів для професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельної галузі. Житомир: Полісся, 2019. 73 с.

<https://doi.org/10.32835/978-966-655-923-7/2019>.

6. Лузан П. Г. Стандартизація професійної освіти: теоретико-методологічний аспект. *Розвиток професіоналізму сучасного педагога в постнекласичній парадигмі*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 квіт. 2019 р.). Черкаси: Гордієнко Є. І., 2019. С. 132–134.

7. Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: метод. посібник / Пригодій М.А., Гуржій А.М., Липська Л.В., Гуменний О.Д., Зуєва А.Б., Кононенко А.Г., Прохорчук О.М., Белан В.Ю. Житомир: Полісся, 2019. 255 с.

<https://doi.org/10.32835/978-966-655-925-1/2019>.

8. Основи інноваційного підприємництва: програма навчальної дисципліни для закладів професійної (професійно-технічної) освіти / Алексєєва С., Базиль Л., Байдулін В., Закатнов Д. та ін. *Професійна освіта*. 2019. № 2(83). С. 33–35.

9. Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: практич. посібник / Т.М. Герлянд, І.А. Дрозіч, Н.В. Кулалаєва, Г.М. Романова, М.М. Шимановський. Житомир: Полісся, 2019. 304 с.

10. Підготовка педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до дистанційного навчання кваліфікованих робітників: метод. рек. / Базельюк О. В., Каленський А. А., Кравець С. Г. та ін. Житомир: Полісся, 2017. 76 с.

11. Пригодій М. А., Гуменний О. Д., Зуєва А. Б. Методичні рекомендації з розроблення SMART-комплексів для професійної підготовки кваліфікованих робітників аграрної галузі. Житомир: Полісся, 2019. 58 с. doi.org/10.32835/978-966-655-923-7/2019.

12. Програма діяльності Кабінету Міністрів України: Постанова ВР України № 188-ІХ. *Голос України*. 2019. 12 жовт. URL: <http://www.golos.com.ua/article/322711>.

13. Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар’єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: навч. посібник / Алексєєва С.В., Гриценко І.А., Закатнов Д.О., Кузьмінська Л.Д., Орлов В.Ф.; за ред. Д.О. Закатнова. Житомир: Полісся, 2019. 200 с.

14. Радкевич В.О. Науково-педагогічний аналіз реформування професійно-технічної освіти на початку незалежності української держави (1991-2000 рр.). *Професійна педагогіка*. 2019. № 2. С. 142–153. doi.org/10.32835/2223-5752.2019.19.142-153

15. Радкевич О.П. Програмне забезпечення управління проектами у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійна педагогіка*. 2019. № 2. С. 124–132. <https://doi: 10.32835/2223-5752.2019.19.124-132>.

16. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монограф. / А. А. Каленський, П. Г. Лузан, Н. М. Ваніна, Т. М. Пащенко, С. Г. Кравець, Т. В. Пятничук; за наук. ред. А. А. Каленського. Житомир: Полісся, 2018. 256 с.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ: ВІД КРЕАТИВНОСТІ – ДО ГАРМОНІЇ

Нелля Ничкало,

академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України

Науково-педагогічна взаємодія усіх учасників освітнього процесу й науково-методичне забезпечення підготовки сучасного виробничого персоналу – це філософсько-педагогічна категорія. Їх цілісне бачення і врахування у діяльності закладів професійної освіти усіх типів і різного галузевого спрямування на основі міждисциплінарного підходу сприяє підвищенню якості підготовки фахівців. На наше переконання, без науково-педагогічної взаємодії на різних етапах освітнього процесу неможливо розробити саме такий науково-методичний або практичний «продукт», якого нині потребує професійний ліцей, центр професійної освіти, навчально-практичний центр, технікум і коледж. Йдеться про викладачів загальноосвітніх і спеціальних дисциплін, майстрів виробничого навчання, методистів, практичних психологів, соціальних педагогів, керівників закладів.